

STATSRÅDETS REDOGÖRELSE TILL RIKSDAGEN

Finlands deltagande i FN:s militära krishanteringsoperation i Tchad och Centralafrikanska republiken (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT)

Statsrådet ger riksdagen en redogörelse i enlighet med 3 § 1 mom. i lagen om militär krishantering (211/2006). Redogörelsen handlar om Finlands deltagande i FN-operation MINURCAT i Tchad och Centralafrikanska republiken (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad).

FN:s säkerhetsråd beslöt 14.1.2009 att operation MINURCAT i Tchad och Centralafrikanska republiken från 15.3.2009 ska utökas med en militär komponent (resolution 1861).

Målet med det breddade MINURCAT är att förbättra säkerhetsläget och att främja förutsättningarna för flyktingar att återvända, för den humanitära verksamheten och för återuppbyggnaden. Huvuduppgifterna för operationen är att utbilda tchadiska poliser för att förbättra säkerhetsläget för civila och i flyktinglägren, att övervaka de mänskliga rättigheterna och utbilda tchadiska myndigheter samt att utgöra ett stöd för den regionala säkerheten.

För närvarande deltar Finland i EU:s krishanteringsoperation EUFOR Tchad/RCA med drygt 60 soldater och denna operation upphör 15.3.2009. Finland har planerat att den avdelning som tjänstgör i EUFOR ska flyttas över under FN-befäl och förstärkas, så att ett jägarkompani på ca 80 soldater ska kunna anslås för operationen. Det är tänkt att kontingenten ska sättas in i anknytning till den irländska bataljonen i de södra delarna av Tchad på området Goz Beida.

Den breddade MINURCAT-operationen

Insatsområdet för MINURCAT-operationen är östra Tchad och de nordöstra delarna av Centralafrikanska republiken. Målstyrkan för operationen är 5 200 soldater, 25 förbindelseofficerare och 300 poliser samt nödvändigt antal civila experter. Mandatet gäller i 12 månader och kan enligt FN-praxis förlängas ett år åt gången. Det breddade MINURCAT grundar sig på VII kapitlet i FN-stadgan.

I likhet med EU-operationen är det också den militära FN-komponentens uppgift att förbättra säkerhetsläget på insatsområdet, att skydda civila och framför allt flyktingar, att underlätta den humanitära biståndsverksamheten och att skydda FN-personal och FN-materiel. Det är meningen att den militära FN-komponenten ska ta över ansvaret av EU-operationen 15.3.2009. Överlåtandet förbereds i nära samarbete och FN har bett de länder som deltar i EUFOR-operationen att fortsätta som en del av FN-operationen. Åtminstone Irland, Polen, Frankrike och Österrike samt av länderna utanför EU Ryssland, Kroatien och Albanien torde förbereda sig på att fortsätta i FN-operationen. En del länder har planerat en fortsättning på högst ett år. Sverige torde delta endast med stabspersonal. Nya länder som förbereder sig för att delta är åtminstone Togo, Ghana, Nepal och Uruguay. Norge har meddelat att landet står för ett fältsjukhus under ett års tid i Abéché.

Det är meningen att de övriga EU-trupperna ska dras tillbaka från regionen till utgången av maj. Under tillbakadragandet fokuserar de på att skydda sina egna aktioner och trygga sin egen rörelsefrihet. I nödfall kan EU-trupperna inom ramen för tillgängliga resurser understöda operation MINURCAT. EU-operationens infrastruktur ska överlåtas till de tchadiska myndigheterna i enlighet med avtalet mellan Tchad och EU. FN förhandlar som bäst med Tchad om att FN skulle få infrastrukturen till sitt förfogande.

Bakgrund

Läget i Darfur

I Darfur pågår sedan 2003 en väpnad konflikt som även påverkar grannländerna till Sudan. Det finns misstankar om att Tchad understöder rebellrörelserna i Sudan och Sudan för sin del rörelser som gör motstånd mot regeringen i Tchad. För att läget i området ska kunna stabiliseras varaktigt krävs det att man tar sig an problemen med en helhetssyn och politiska lösningar.

I december 2008 uppskattades antalet flyktingar i de östra delarna av Tchad uppgå till 300 000, till största delen från Darfur, och antalet internflyktingar i landet till 180 000, och striderna i Darfur har tilltagit under de senaste månaderna. Internationella brottmålsdomstolen (ICC) förväntas ge sitt beslut om en häktningsorder för Sudans president al-Bashir under februari månad.

Den gemensamma UNAMID-operationen mellan FN och Afrikanska unionen i Darfur har stött på svårigheter från begynnelsen. Utmaningen är de restriktioner värdstaten Sudan har infört för samarbetet. Av målstyrkan för operationen (19 500) var ca 60 % ute på fältet i december 2008. Små framsteg i förhandlingarna mellan Sudan, FN och AU har uppnåtts, till exempel ett samarbetsdokument i januari 2009 om användningen av flygfält. I UNAMID-operationen deltar i dagens läge 7 finländska poliser.

Finland har åren 2004-2008 beviljat ca 36 miljoner euro i humanitärt bistånd för regionen Sudan, Tchad och Centralafrikanska republiken. År 2009 kommer biståndet troligen att hållas på samma nivå som 2008, alltså vid ca 9 miljoner euro.

EU:s militära krishanteringsoperation i Tchad och i Centralafrikanska republiken

En flerdimensionell internationell närvaro har satts in i Tchad och Centralafrikanska republiken med fullmakt av FN:s säkerhetsråd (resolution 1778/15.9.2007). Den består dels av FN:s MINURCAT-operation, dels av EU:s militära krishanteringsoperation (EUFOR Tchad/RCA).

EUFOR inleddes i januari 2008. I operationen har 23 EU-länder och 3 länder utanför EU (Albanien, Kroatien och Ryssland) deltagit. De länder som bidrar med de största trupperna är Frankrike (ca 1700), Irland (ca 450), Polen (ca 400) och Österrike (ca 170). Sverige (ca 200) drog sig till största delen ur EU-operationen i oktober 2008.

Finland deltar i operationen med en styrka på drygt 60 soldater, av vilka huvuddelen för närvarande verkar i Abéchéregionen. Trupperna har i uppgift att patrullera, skydda staben och transporterna och att erbjuda en reserv för snabbinsatser. Beslutet att delta togs utgående från statsrådets redogörelse SRR 2/2007 rd.

EUFOR har tillsammans med kommissionens stödjande åtgärder och operation MINURCAT lyckats stärka säkerhetsläget och förbättra den humanitära situationen i regionen. Också infrastrukturen, lufttransportmöjligheterna och förmågan att ta emot hjälpen har förbättrats. På området har det bl.a. inrättats sju stöddepunkter och ett centrum för underhåll.

I enlighet med säkerhetsrådets mandat upphör EU-operationen 15.3.2009. Läget i regionen är skört och för att trygga den positiva utveckling man åstadkommit är det viktigt att den internationella närvaron fortsätter också när EU-operationen upphör. EU fortsätter sitt stöd för stabilisering av regionen på politisk nivå och genom utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd i stor skala.

Utmaningarna i operation MINURCAT

De största riskfaktorerna i området är instabiliteten i Darfur och strömmen av rebeller, vapen och flyktingar över gränsen. Dessutom fortsätter striderna både mellan Sudans och Tchads regeringar och olika rebellgrupper.

De otaliga väpnade grupperingarna utgör ett hot både mot civilbefolkningen i området och mot internationella aktörer. Olagligheterna är ett problem särskilt för de humanitära aktörerna. Bedömningen är att risken för planerade och direkta angrepp mot militära krishanteringsgrupper är liten.

Det vidsträckt insatsområdet, de långa avstånden, den bristfälliga infrastrukturen och de extrema väderleksförhållandena ställer särskilda krav på all verksamhet. Att säkra vattentillgången tar också oroligt med resurser i anspråk. Området är dessutom utsatt för flera hälsorisker, såsom sjukdomar förorsakade av bakterier, virus och parasiter.

Hittills har regeringen i Tchad samarbetat med FN i förberedelserna för överlåtandet av operationsansvaret. Det fortsatta samarbetet är dock förenat med spänningar.

Finlands deltagande i MINURCAT-operationen

Finlands deltagande i krishanteringen i Tchad behandlades på republikens presidents och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskotts möte 25.2.2009. Enligt den strategi som fastställdes ska Finland göra sig beredd att fortsätta i den planerade FN-operationen.

Planen är att det finländska kompaniet sätts in i anknytning till den irländska bataljonen (MNB-S, Multinational Battalion-South) i de södra delarna av Tchad i området Goz Beida. Den finländska kontingent som nu verkar i EUFOR-operationen är lämplig för sammansättningen i den irländska bataljonen och kunde flytta över till området 15.3.2009. Tidpunkten kan påverkas av att finländarna eventuellt blir ombedda att temporärt understödja introduktionen av FN-trupperna i Abéché. Vidare ingår det en liten nationell del i huvudstaden N'Djamena med stödjande och underrättelsefunktion samt stabspersonal på olika stabsnivåer. Kontingentens totalstyrka skulle uppgå till ca 80 soldater.

Det finländska kompaniets uppgift som en del av den irländska bataljonen är bl.a. att patrullera, skydda civila, förebygga kriminalitet, hålla kontakt med biståndsorganisationerna och att skapa en trygg verksamhetsmiljö. På bataljonens insatsområdet finns det 2 flyktingläger och 18 läger för landets internflyktingar (IDP) med ca 160 000 flyktingar.

Området där finländarna ska sättas in är geografiskt isolerat och redan de höga temperaturerna gör tjänstgöringsbetingelserna ansträngande. De logistiska arrangemangen är mycket krävande. Under regnperioden (juni-september) kan operationer och längre förflyttningar och trupprotationer endast utföras luftvägen. All verksamhet regleras av den begränsade tillgången på vatten. Personalens tjänstgöringsvillkor ska ses över, eftersom det på grund av de operativa förpliktelserna och stödjepunktens avlägsna belägenhet blir omöjligt att iakttä systemet för ledighet från tjänstgöring.

Finland har redan skickat en officer till FN-operationens planeringsgrupp och har vidare två officerare i EUFOR-operationens operationshögkvarter i Mont Valérien i Frankrike. Stabsofficerarna hemförlovas i maj 2009.

Man måste bereda sig på att Finlands deltagande i operation MINURCAT kan innebära ett engagemang för flera år framöver. Grunderna för Finlands deltagande måste dock ses över årligen och också Irlands planer beaktas, eftersom Irland är ledande stat för bataljonen.

En förflyttning till Goz Beida ökar de nationella kostnaderna något i jämförelse med EUFOR-operationen. Tilläggskostnaderna härrör från truppförstärkningen, kostnaderna för rotationen samt från justeringen av tjänstgöringsvillkoren. De ersättningar som FN betalar för materiel och personalutgifter kompenserar den förhöjda kostnadsnivån. FN-ersättningarna är dock inte allokerade till krishanteringsmomentet.

Kostnaderna för deltagandet under 12 månader (15.3.2009 - 15.3.2010) beräknas uppgå till ca 16,7 miljoner euro, av vilka 8,1 miljoner euro från utrikesministeriets huvudtitel (moment 24.10.20) och 8,6 miljoner euro från försvarsministeriets huvudtitel (27.30.20). Kostnaderna ska täckas av det nuvarande anslaget i punkt 09 i dispositionsplanen för militär krishantering ("I reserv för merutgifter för pågående operationer eller för förlängning av dem, för eventuella nya fredsbevarande operationer samt för andra utgifter för den fredsbevarande verksamheten"). Kostnaderna blir mera exakta när grunderna för planeringen preciseras.

Enligt lagen om militär krishantering fattas beslutet om Finlands deltagande av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Innan ett förslag till avgörande läggs fram ska statsrådet höra riksdagens eller riksdagens utrikesutskott (3 § 1 mom. i lagen). Utgående från prövning bedömer statsrådet i detta fall att aspekter i anknytning till operationens kravnivå och till själva insatsområdet talar för att en redogörelse ska lämnas till riksdagen.